

Предложения за една теория

Източник:

https://www.espace-analytique.org/Qui_sommes-nous/Textes_fondateurs/Suggestions_pour_une_theorie

Превод от френски: проф. Асен Чаушев

Съществуват известен брой аналитични теории: на Фройд, Ференци, Юнг, Лакан – и много други, невинаги представящи се за оригинални, въпреки че са такива, като например тази на Теодор Райк, без да броим налудните, като на Вилхелм Райх и т.н.

Тези теории имат две функции, които никак не се съгласуват. Едната е организирането на практиката на анализата, другата е обединяването на групите от аналитици. Иначе казано, от една страна, функцията на теорията е техническа. Тя трябва да бъде приложима и прилагана. Природата ѝ трябва да бъде такава, че приложението ѝ да я потвърждава или опровергава и да задължава да бъде коригирана. Но е това един идеал. От друга страна, тя функционира като догма и тогава функцията ѝ е да бъде истината. В този случай не бива да бъде рискувана в приложния, които биха могли да я опровергаят. Следователно, всеки, които оспорва някоя теория, трябва да обяви намеренията си и да каже дали я оспорва в името на техническия си опит или в името на някаква политика и следователно – на амбицията си. Има области, в които тези две гледни точки се сливат, защото при тях въпросът за истината не се поставя истински. Например, идеята за живописца, която Дали си създава, в основата си е амбициозна. Той иска да бъде велик художник независимо по какъв начин и поради това, успехът му не може да бъде отхвърлен, защото истината не може да се противопоставя на изкуството. Ето защо схващанията на Дали не се нуждаят от формализиране в някаква теория, но точно поради същата тази причина не може да има „школа Дали“. Психиатрите, които представили теория (като някогашния органицизъм), която така и не развили, нито прилагали (а има много писатели, философи, и т.н., които са постъпвали така), я представяли като програма, предназначена да им достави ученици (последователи), сред които да намерят признание и чрез които да играят важна роля пред публиката. Природата на научните теории е друга. Подчинени на строги критерии, те могат да се представят за „верни“, а ако тази претенция е може би прекалена, дори и в този случай, това е така, защото теориите имат работа с най-строги логически правила, според които никога не може да има абсолютна истина, а една диалектика на науката, в която истините, които след време биват отхвърлени, продължават по някакъв начин да присъстват някъде, в основата на сградата. Позицията на една аналитична теория пред въпроса за истината е особено двойствена, защото абсолютно няма критерии, които да позволят да се реши с категоричност. Дори успехът на някакво лечение има една субективна страна, която не може да бъде елиминирана, дори и да може да бъде редуцирана. Неотдавна излязлата книга на Судир Какар е пределно ясна по отношение на това. Какар е индиец, психоаналитик, формиран в САЩ, ГДР (Германска демократична република, бел. прев.), Австрия, който практикува психоанализа в Ню Делхи. Интересувал се от индийските си колеги, лекуващи психологически разстройства с помощта на теории с най-различно произхождение, главно тантрически, и със същия успех, както аналитиците. Така че това което се различава при културите, не са практиките, а теориите, които не могат да бъдат едни и същи в различните културни среди. Със своята теория и

практика, психоанализата е форма на култура, а не на наука. Тя е може би най-ефикасната (впрочем това е съмнително), но е от същия порядък, въпреки различните теоретизирания. Културата, която има на разположение науката, извлича от това големи предимства, но не се слива с нея. Това може да бъде критиката на сциантизма.

Това не е основание да се твърди, че теоретична конструкция не е необходима, напротив, и то поради две причини: за да напътства техниката и за да обединява групата. Само че се наблюдават парадоксални следствия: техниката – или по-скоро практиката – може в някои случаи да страда от това повече или по-малко сериозно, когато терапевтът се придържа към теоретичната истина, въпреки че фактите я поставят под съмнение; от друга страна, неясни колективни чувства в групата – амбиция, завист, и т.н. – могат да разцъфтят в „теоретични“ разпри, аналогични на монашеските. Това не представлява никакъв теоретичен, без кавички, интерес. Тези недостатъци може би са неизбежни и трябва да ги гледаме открито, хладнокръвно. Не съм прилагал тези идеи към случая на лаканианството или антилаканианството, защото това приложение е очевидно и се отнася както за лаканианците, така и за антилаканианците. В неотдавна публикувана статия (1)¹ Рустан поиска да ме зачисли в редовете на антилаканианците – Впрочем неясен израз, защото човек не може да бъде срещу лаканианците, без да бъде срещу Лакан, и обратно. Объркването е пълно. Аз не съм в широко разпространената идеализираща идеология. Мога да критикувам Лакан – лаканианците още повече – без угризения, признавайки това, което намирам за ценно у него. Това, което сме в правото си да изискваме, е всеки да има смелостта да мисли, каквото иска – и все пак да приема, че няма власт да кара другите да мислят, каквото той иска – тъкмо неприемането на липсата на тази власт поражда педантизма, авторитаризма, сектантството² и много други недостатъци на „изъм“, водещи общото си начало от отсъствието на истина. Що се отнася до личното ми отношение, което беше същото още по времето на Фройдистка школа (École freudienne), мога лесно да го обясня. Имам късмета, че не изпитвам никаква нужда от власт в институционалния смисъл на думата, никакво желание за уставна власт, нито за харизматична власт. Нямам никаква заслуга за това, сигурно „такава е природата ми“. Това все пак се улеснява от факта, че без да съм я търсил, станало е така, че имам известна – ограничена – форма на влияние над другите – влияние, чиято природа е напълно различна от кой да е вид власт. Не биха били прави тези, които биха ме причислили към антилаканианците (и в този смисъл Рустан е излъгал). Но мога да критикувам Лакан, както мога да критикувам всяко мислене, тъй като се знае, че съвършенството очевидно не съществува, нито истината с главно „И“. Доколкото теорията на Лакан прикрито е склонна към някаква амбиция за авторитет и власт, лично аз се пазя от нея, но разбирам много добре, че има за какво тя да се харесва на лаканианците, които чувстват в себе си подобна амбиция, с която не мисля да се боря, въпреки че, от друга страна, не я оценявам много високо. Но природата на моята позиция е такава, че бих си противоречил, ако си давам вид, че я имам за пример. Всеки би трябвало да може – Впрочем нищо не е по-малко сигурно – да изразява своята гледна точка, своите убеждения и съмнения по тези въпроси. Защото, ако говори изобщо за законите, на които трябва да се подчинява групата, той ще излезе от темата. Но това е много трудно. Защото дори от моята гледна точка, не мога да кажа „това, което всеки би трябвало да прави по своя начин“, без това да заприлича веднага на авторитетен съвет, отправен към всички. В това е мъчнотията и клопката. Но това е фалшива клопка, мираж, на който да можем да не се поддаваме и то иначе, а не като постановяваме правила, макар и прикрити. Във всеки случай, този заплетен проблем заслужава внимание. Решението ми изглежда парадоксално просто и лесно, и едновременно крайно трудно и много малко вероятно.

¹ Цифрите в скоби препращат към съчиненията в Бележките, *бел.прев.*

² На френски *sectarisme*, *бел.прев.*

Но аз не съм скептичен като философ, който мисли, че истината не е изискуема. Аз съм „скептичен“ (трябва да има кавички) по начина на учените, които не престават да търсят истината, защото добре знаят, че, някак си, те едновременно я имат и никога няма да я имат. Вярващите, пък, вярват в нещата другояче, но в техен ущърб. Само у Маларме³ намерих етичен модел в този род въпроси. Нарича се „ограничено действие“ (2).

Бележки:

1. Виж Ф. Рустан, „Естествен дискурс“ в Критика н° 430, март 1983 г. (на френски език)
2. Виж С. Маларме, „Ограниченото действие“ в „Що се отнася до книгата“ в Пълни съчинения, Париж, изд. Галимар, Библиотека Плеяда, 1945 г., с. 369 (на френски език)

³ Френски поет символист (1842-1898), *бел.прев.*